

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра _____ соціології і публічного управління _____
(назва)

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ Крос-культурні комунікації _____
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 054 Соціологія _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ Соціологія управління _____
(назви освітніх програм спеціальностей)

вид дисципліни _____ професійна підготовка (вибіркова) _____
(загальна підготовка (обов'язкова/вибіркова) / професійна
підготовка (обов'язкова/вибіркова))

форма навчання _____ денна _____
(денна/заочна)

Харків – 2023 рік

Змістовий модуль № 1 Теоретичні засади дослідження крос-культурних комунікацій

Модуль присвячено вивченню актуальних питань дослідження феномену крос-культурних комунікацій в сучасному глобалізованому суспільстві. Аналізуються основні поняття та історія створення даного наукового напрямку. Визначаються класифікації основних різновидів культури, методологічних підходів на її функції та структуру. Ретельно розглядаються основні елементи культури.

ТЕМА 1. Крос-культурні комунікації та їх роль у сучасному суспільстві

1. Поняття «крос-культурний».
2. Співвідношення понять культура та комунікація.
3. Місце крос-культурних комунікацій в сучасному суспільстві.
4. Поняття крос-культурної комунікації у працях соціологів сучасної доби постмодерну
5. Зворотній зв'язок в різних типах культур як фактор крос-культурної комунікації.

Питання для обговорення

1. Соціалізація та інкультурація: особливості та відмінності цих процесів в сучасному суспільстві.
2. В чому полягають передумови виникнення міжкультурної комунікації?
3. Як визначалася міжкультурна комунікація в умовах парадигми модерну?
4. В чому відмінність постмодерних трактувань міжкультурної комунікації?
5. Які національні відмінності крос-культурних комунікацій можна визначити як базові, головні?

Література: 1,5,7,8,9

ТЕМА 2. Визначення поняття культури

1. Культура як комплекс систем цінностей, норм, знань і символів.
2. Механізм передачі і освоєння культури і складових її елементів.
3. Структура культури та її основні складові.
4. Мова як головний чинник культури.
5. Мовна поведінка та мовна особистість

Питання для обговорення

1. Які ви знаєте підходи до розуміння феномену культури?
2. Які типи культури визначаються в сучасному суспільстві?
3. В чому полягає проблема співвідношення культури і релігії?
4. Чи змінилася міжкультурна взаємодія в глобалізованому суспільстві?

5. Що таке культурні стереотипи?
6. Які повинні бути основні принципи культурної політики в епоху глобалізації?
7. Наведіть приклад етнокультурних стереотипів у сучасному світі.

Література: 1,2,3,5,7

ТЕМА 3. Сприйняття культури членами суспільства

1. Форми етноцентризму: недостатній, помірний, абсолютний.
2. Культурний релятивізм та його принципи.
3. Суть крос-культурного шоку та особливості його перебігу.
4. Різновиди крос-культурного шоку та відмінності у його подоланні.
5. Негативні наслідки крос-культурного шоку

Питання для обговорення

1. Визначте критерії, що визначають різницю культур у різних суспільствах.
2. Охарактеризуйте поняття «культурні універсалії».
3. Які фактори впливають на пристосованість до чужої культури?
4. Механізми формування упереджень, стереотипів, узагальнень як способів сприйняття соціальної дійсності.

Література: 3,6,8,13

ТЕМА 4. Рівнів вивчення культури

1. Артефакти
2. Проголошуванні цінності і переконання
3. Базові уявлення (або базова система цінностей) в культурі

Питання для обговорення

1. Артефакти як результати людської діяльності
2. Архітектура і дизайн внутрішніх приміщень
3. Привітальні ритуали і форми звернення
4. Здійснення контакту
5. Дрес-код
6. Письмові контракти і усні угоди
7. Сукупність проголошуваних цінностей.
8. Класифікація базових уявлень (цінностей)

Література: 3, 4, 6, 10, 11

Змістовний модуль № 2. Теоретичні та практичні виміри крос-культурних відносин

Модуль присвячено аналізу особливостей крос-культурних комунікацій, їх видів та форм. Особливо розглядається вербальна та невербальна комунікація, її

основні відмінності у крос-культурному контексті, а також ті параметри культури, що визначають особливості спілкування в міжкультурній комунікації. Особливої уваги приділено соціологічному дослідженню крос-культурної комунікації, методології та методам, складнощам її наукового досліджу.

ТЕМА 5. Теоретичні основи крос-культурної комунікації

1. . Контекст міжкультурної комунікації.
2. Пряма і непряма, безпосередня і опосередкована форми комунікації
3. Культурологічний аспект міжкультурної комунікації.
4. Соціально-комунікативний та психологічний аспекти міжкультурної комунікації

Питання для обговорення

1. Парадокси міжкультурного спілкування
2. Абстрагування й фільтрація інформації.
3. Цінності, вірування та переконання у міжкультурному аналізі
4. Змінні міжкультурної комунікації як її системні складові.
5. Механізми рівнів утворення й інтерпретації повідомлення
6. Інтегративна роль Інтернет-комунікацій в освіті.
7. Глобальний вимір науково-технічного прогресу в контексті міжкультурного діалогу.
8. Інтелектуальна міграція

Література: 2,8,9,10

ТЕМА 6. Вербальні та невербальні комунікації в контексті культур

1. Характеристика стилів вербальної комунікації.
2. Основні канали невербальної комунікації.
3. Форми невербальної комунікації.
4. Елементи невербальної комунікації та їх вплив на крос-культурне спілкування

Питання для обговорення

1. Як формуються принципи вербальної комунікації в процесі соціалізації особистості?
2. Як відрізняється вербальна комунікація у різних етносів із заходу на схід та з півдня на північ?
3. Які ви знаєте форми невербальної комунікації ?
4. Як формуються стереотипи невербальної комунікації у сприйнятті різних етносів та соціальних груп?

5. Мовна поведінка, як характеристика представників певних соціальних груп, соціальна диференціація та мова.
6. Соціальні та територіальні діалекти, меми, їх вплив на крос-культурну комунікацію.

Література: 3,6,11

ТЕМА 7. Параметри культури, що визначають крос-культурну комунікацію

1. Час і простір. Векторне і спіральне сприйняття часу в різних культурах
2. Культури з моноактивним, поліактивним і реактивним ставленням до часу
3. Ставлення до природи
4. Відносини між людьми в різних культурах
5. Емоційні і нейтральні культури

Питання для обговорення

1. Як вирізняється сприйняття простору і часу у різних культурах?
2. В чому відмінність між векторним та спіральним сприйняттям часу?
3. Сприйняття часу в моноактивних, поліактивних та реактивних культурах.
4. Як вирізняється становлення людини до природи у різних типах культур?
5. Основні параметри культури, що характеризують відносини між людьми

Література:6 ,11

ТЕМА 8.Методологічна складність крос-культурних досліджень

1. Характеристика основних методів крос- культурного аналізу.
2. Крос-культурний аналіз особливостей загальної культури, ділової культури і культури споживання

Питання для обговорення

- 1.Основні групи методів крос -культурного аналізу:
 - кабінетні дослідження
 - «польові» дослідження
2. Зрізи соціокультурного простору
3. Методологічні проблеми крос-культурного дослідження:
 - визначення виду дослідження,
 - проблема вибору підвалин порівняння,
 - формування вибіркової сукупності,
 - визначення перемінних,
 - мовні перешкоди,
 - дослідницькі процедури.
4. Джерела емпіричних даних в крос-культурних дослідженнях.
5. Використання методу факторного аналізу.

Література: 2, 4, 9, 12

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА
Базова література

1.	Шавкун І. Г., Дибчинська Я. С. Кроскультурна комунікація в міжнародному бізнесі: конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності». Запоріжжя: ЗНУ, 2019. – 107 с.
2.	Верховод Л. І. Соціологія культури та міжкультурна комунікація : навч.-метод. посіб. для студ. ден. та заочн. форми навч. спец. «Соціологія» / Л. І. Верховод ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2018. – 263 с.
3.	Горlach В. В. Організаційно-педагогічні умови формування вмінь кроскультурної комунікації у майбутніх фахівців сфери обслуговування / В. В. Горlach // WschodnioeuropejskieCzasopismoNaukowe. – 2020. – № 2, Ч. 1. – С. 9–14.
4.	Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація / В.М Манакін. – Київ: ЦУЛ, 2012. –288 с.
5.	Глінковська Б. Крос-культурні підприємницькі комунікації : навчально-методичний посібник для магістрантів / Б. Глінковська, Є. Чеботарьов, В. Чеботарьов ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Старобільськ, 2018. – 120 с.

Допоміжна література

6.	Азарова Ю. Мультикультуралізм і сучасні моделі міжкультурної комунікації / Ю. Азарова // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Культурологія. - 2016. - Вип. 17. - С. 13-19. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2016_17_
7.	Бурак О.С. Крос-культурна комунікація як наслідок глобалізаційних крос-культурних контактів, 2012. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Grani/2012_5/27.pdf
8.	Головаха Є., Горбачик А., Паніна Н. Україна та Європа: результати міжнародного порівняльного соціологічного дослідження. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2006.- 142 с.
9.	Сайтарли І.А. Культура міжособистісних стосунків : Навч.посібн./ І.А.Сайтарли. – К : Академвидав, 2010. – 240 с.
10.	Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навчальний посібник.

	Миколаїв: Вид-во «ЧП Румянцева А.В.», 2017. – 200 с.
11.	Комунікативні тренди міжнародних відносин. Монографія / Макаренко Є. А., Рижков М. М., Піпченко Н. О., Москаленко Т. В., Погорська І. І., Белоусова Н.Б., Кучмій О. П., Сербіна Н. Ф., Сербіна К. Ю., Фролова О. М., Шевченко О.В.– К.: Центр вільної преси, 2016. – 614 с.
12.	Почепцов Г.Г. Теорія комунікації / Г.Г.Почепцов. – К.:ВЦ «Київський університет», 1999.-308 с.
13.	Слющинський Б. В. Соціологія міжкультурної комунікації як спеціальна соціологічна теорія: перспективи та можливості статусного визначення / Б. В. Слющинський // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. — Х., 1995. — 17 випуск.
14.	Ботвина Н.В. Міжнародні культурні традиції : мова та етика ділового спілкування : навч. посіб. / Н. В. Ботвина. – К : АРТЕК, 2000. – 192 с.
15.	CultureinSecondLanguageTeachingandLearning / Ed. E. Hinkel. – CambridgeAppliedLinguisticsSeries. – Cambridge : CambridgeUniversityPress, 1999. – 250 p.
16.	Стегній О. Г. Методологічні складності крос-культурних досліджень/О. Г. Стегній// Український соціум. 2013. № 2(45) С.99 – 111.
17.	Структурні виміри сучасного українського суспільства : навч. посіб. / за ред. С. Макеєва. — К., 2006. — 372 с.
18.	Петрова І. Етичні підстави крос-культурних комунікацій в умовах глобалізації / І. Петрова, Ф. Чанхиева // Економічний часопис. – 2011. – № 22. – С. 108–117.
19.	Щетініна Л. В. Сутність крос-культурної компетентности: від теорії до практики /Л. В. Щетініна, С. Г. Рудакова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2017. – № 4. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5537
20.	Юрій М. Соціологія культури: навч. посібник / Ф. Юрій. – Київ: Кондор, 2006. – 302 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. www.useps.org– офіційний сайт українського центру економічних та політичних досліджень ім. Разумкова (представлені результати досліджень, діаграми, кількісні показники, наводяться дані порівняльних досліджень).
2. www.sociology.kharkov.ua– SociologyHall, сайт соціологічного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
3. <http://www.socium.info/library.html> – бібліотека соціологічної літератури.

4. www.uceps.com.ua/ukr/all/sociology(Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м. Київ).

5. www.ukrstat.gov.ua(Статистичні матеріали Держкомстату України).